

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros Decretalium, Tomus ...

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus I. De præscriptionibus in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

QVÆSTIO XXVI.

IN TIT. XXVI. DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

2270. **T**itulo de Exceptionibus, subjungitur hic de Præscriptionibus; quia præscriptio, ut condistincta ab Usucapione, strictè loquendo, est quædam species exceptionis, ut mox dicemus. Nam *præscriptio* strictè, ac propriè loquendo, est exceptio quædam peremptoria, quâ possessor bonæ fidei, post completum tempus jure definitum, rei Dominium, volentem ab illo rem suam repetere, ac jure suo pristino uti, repellere ab actione potest, opponendo illi præscriptionem rei, jam legitime finitam, ut magis constabit in seqq.

ARTICULUS I.

De præscriptionibus in genere.

2271. **S**upponend. quodd præscriptio, quamvis apud Authores Cæsarei juris accipitur pro *exceptione*, tamen apud interpretes canonici, & civilis usurpetur pro *acquisitione* domini ex possessione, tempore, & conditionibus ad id requisitis, & ut sic definiti potest: *est acquisitio domini, vel juris alieni, elisione ex tempore legibus definito proveniens.* Videtur coincidere cum *usucapione*; hæc enim sic definitur à Modestino, *L. 3. ff. Usucap:* est *acquisitio, vel adeptio domini, aut juris, per continuationem temporis lege definiti.* Multi ponunt discrimen inter *præscriptionem*, & *usucapionem*; quodd usucapio, sit rerum mobilium; præscriptio verò, immobilium: at non bene, quia utraq; tam in mobilibus, quam in immobilibus locum habet; melius tamen distinguuntur, si dicamus cum Molina *tom. 1. tit. 2. D. 60.* præscriptionem latius patere, usucapione. Nam præscriptio versatur non solum in iis, quæ per usum *acquiruntur*; sed etiam in iis, quæ per non usum *comparantur*, qualis v. g. extinctio actionis personalis, quam alter mihi intentare poterat, & extinctio servitutis, quam alter habebat in meo prædio; nam contra u-

tramquæ præscribitur per non usum illorum habentium tale jus: at usucapio, ut constat ex ipsius nominis etymologia, solum habet locum in rebus, quæ *per usum comparantur*, & non in illis, quæ *per non usum.*

2272. Ex hoc sequitur, *præscriptionem* strictè sumptam pro exceptione, ut exposuimus, differre ab usucapione jam definita; 2. si sumatur pro acquisitione domini, vel juris alicujus, adhuc differre ab usucapione, tanquam aliquid latius patens; quia præscriptio sic accepta non tantum contingit, *acquirendo* rei dominium per usum rei tempore legibus definito, exercitum à præscribente; sed etiam *per non usum, prætermisum* ab eo, qui habebat jus ad usum rei pertinentis ad præscribentem, si tempore legibus definito talis usum rei prætermittat; ex hoc enim fit, quodd alter contra talem præscribat, hoc est, per non usum ab onere, cæteròquin incumbente rei suæ, liberetur; id, quodd non habet usucapio, consistens solum *in acquirendo*; præscriptio autem etiam *in se liberando.*

2273. Not. autem præterea, discrimen esse inter consuetudinem, & præscriptionem; nam præscriptio non introducit *jus legale*, sed solum *jus domini*, vel *fruendi*: deinde exigit titulum, & bonam fidem, non verò consensum illius, contra quem præscribitur: at consuetudo introducit *jus legale*, ad quodd exigit consensum populi, vel Principis, sed nec titulum, nec bonam fidem, saltem in principio. Azor *tom. 1 r. l. 5. c. 18. q. 19.* ex Sylvestro V. *consuetudo, q. 22.* utramquæ sic discriminat: *præscriptio*, inquit, primo consistit in rebus immobilibus tum corporalibus, tum incorporeis; at *consuetudo* solum habet locum in incorporeis, & in servitutibus, jurisdictionibus, & electionibus, & aliis ejusmodi; 2. præscriptione acquiritur Jus privata personæ: at consuetudine non acquiritur jus magis uni, quam alteri, sed toti Republicæ, & Communitati; 3. præscriptio dat jus uni contra jus, quodd alter habet;

habet; at consuetudo dat jus contra legem, vel præter, aut secundum legem.

2274.

Not. 2. quandoquæ dici etiam consuetudinem esse *prescriptam*; per hanc, ut tenet Panormitanus in c. *Non est, de consuet. in 6. n. 7.* nihil aliud significatur, nisi esse obtentam per cursum temporis requisiti ad præscriptionem; ut consuetudo legem inducat, duo requirit, nempe certam frequentiam actuum, qui fiant publicè, & voluntariè, ut populi consensus requisitus innotescat; & certum tempus: quod attinet ad frequentiam actuum, docet Suarez l. 7. de leg. c. 10. n. 3. & 4. nullum certum numerum posse determinari, sed prudentis arbitrio relinquendum esse, ita ut attendi debeat materia, & multitudo occasionum: eam verò frequentiam actuum semper requiri, & sufficere, per quam populi, & principis tacitus consensus innotescat: quod attinet ad tempus, ex mente cit. Authoris c. 15. dicimus sufficere decennium sive ad civilem, sive ad canonicam. Quamvis enim dicatur, quòd canonica requirat spatium 40. annorum; hoc tamen habet locum in iis, quæ sunt contra jus, & non in iis, quæ sunt præter jus; nec refert §. 1. *Instit. de usucap.* ubi requiruntur decem anni inter præsentem, & viginti inter absentes; quia consuetudo populi semper inter præsentem est. Brevius tempus sufficit, ut consuetudo non præscripta indicat jus, quando scientia principis intercedit; id verò prudentis arbitrio committitur. *Solei* quid importet, V. Bart. in l. 1. c. quomodo, & quando iudex. &c. Sed de consuetudine præscripta, & conditionibus ad eam requisitis V. dict. l. 1. tit. 4.

2275.

Not. 3. præscriptionem, prout supponit pro exceptione, usucapionis effectum esse; cum ex illa nascatur; nam hoc ipso, quòd quis rem alienam legitime usuceperit, huic conceditur exceptio rei, dominum in iudicio repetentem repellendi, opponendo ei, usucapionem esse legitime completam, consequenter priori domino, jus, quod in ea re prius obtinuerat, juris dispositione ademptum: prout autem supponit pro usucapione, habere quidem eundem juris effectum, quem usucapio; sed non e contra, ut diximus n. 2272.

2276.

Not. 4. præscriptionem, seu usucapionem, introductam esse jure civili; ut ha-

betur principio Institut. de usucapionibus; & approbatam jure canonico; idque propter bonum publicum, ne diu, & ferè semper quarundam rerum dominia incerta essent (L. 1. ff. de usurp. & usuc.) & ut aliquis litium finis esset, L. ult. ff. pro suo, quæ pene immortales forent, si liceret, post diutinam rerum possessionem, eas repetere à bonæ fidei possessoribus; ac, ne possessores ejusmodi prope immortalitatis timore terreantur, ut ait Justinian. in L. cum notissimi. 7. in princ. C. de præscr. 30. vel 40. annor. dum in perpetuo metu forent, ne res ab ipsis possessæ evincantur: unde fieret, ut nemo auderet fundos colere: tum etiam, ut hac ratione segnities, ac desidia hominum, qui res suas, ac jura in iudicio persequi negligunt, exacuatur, dum ea punitur ademptione dominii, juxta L. 2. C. de ann. except. & c. *Vigilanti.* 5. h. i. ut constabit amplius in seqq.

Ex hoc deducitur præscriptioni, & usucapioni, legitime completæ locum esse, non tantum in foro fori, seu externo (ut quis contra priorem dominum in iudicio justè in dominio rei per præscriptionem acquisito defendere possit) sed etiam in foro poli, seu conscientiæ, ut quis licitè, & absquæ omni peccato retineat rem, contra quam legitime præscripsit, & jure utatur, quod inde acquisivit; ita communis: prout pluribus ostendi in tract. *Theol. de jure & just. q. 6. à n. 275.* quod verum est, licet postea finita præscriptione cognoscat, rem non fuisse suam, sed alienam; & ratio est, quia sacri canones non approbant, quod iniquum, vel illicitum est, aut contra conscientiam; at præscriptionem legitime completam quoad suos effectus approbant, quæ facta est *mala fide*, ut habeatur c. *fin. h. i.* ergo.

Pro his, quæ in contrarium opponi possunt, not. 1. per legem positivam, quæ præscriptioni legitime tribuit vim adimendi dominium, & constituit in eo, qui sic præscripsit, concedendo ipsi, ut præscriptione finita rem præscriptam retineat, licet comperiat, rem illam prius fuisse alienam, nihil statui contra jus naturale, quod docet, nullum licitè retinere alienum; quia finita præscriptione res non amplius manet aliena; sed est propria præscribentis, ut constat ex utroque jure.

Not.

2279.

Not. 2. verum esse, quod, qui scit, sententiam iudicis alicui rem aliquam adjudicantis, nisi fundamento, aut præsumptione falsâ, non possit rem illam salvâ conscientia retinere; quia iudex non attribuit dominium absolute, sed tantum sub conditione, si vera sunt allegata; nec condit novum jus, sed tantum declarat antiquum; unde, si in re nullum ante fuit, etiam declaratio nulla est: at præscriptio legitima tribuit rei dominium absolute, & præscribenti constituit novum jus auctoritate publicâ in re præscripta; ergo.

2280.

Not. 3. negandum esse, quod pro foro conscientia esset finis legum, præscriptioni faventium; hic enim finis est, bonum commune, ne diu incerta sint rerum dominia, & inde etiam in conscientia possessores inquietentur, litibus, &c. ut constat ex dict. n. 2276.

Not. 4. concedi, quod nulliter professus, in foro solum externo habeatur pro vere professio, si intra quinquennium contra nullitatem non reclamavit, juxta Trid. sess. 29. c. 19. sed negari hanc illationem: ergo etiam præscriptio valet tantum pro foro externo. Nam in priori volor pro foro interno nascitur solum à vero consensu, quem potestas publica in ordine ad matrimonium spirituale (seu professionem) supplere non potest: at quoad translationem dominiorum rerum temporalium republica habet jus altum; & sic in his, intuitu boni communis, etiam sine voluntate domini, disponere potest.

Ex hoc vides, quod possit alicui, etiam sine suo facto, consensu, & culpa, auferri dominium rei suæ, bono communi id exigente; tunc enim hæc privatio non est pœnalis, sed legalis tantum; hæc autem non supponit culpam. Unde negandum est, segnitiam dominorum in cura rerum suarum esse unicam causam, ob quam præscriptio procedat; patet ex n. 2276. imò etiam in c. *vigilanti*, de præscript. ea non est unica; sed etiam, ut vitetur confusio dominiorum.

Nec ex eo, quod præscriptio habeat vim transferendi dominia, sequitur, quod hoc ipso id habeat *jure nature*; si enim ex eo, quod sit justa, eo ipso foret juris naturalis, omnes leges eo ipso, quod justæ sint, & profint bono communi, forent de jure nature, quod est falsum; non enim, quæ

Tom. II.

profint bono communi, eo ipso omnia lege nature statuta sunt: solum ergo sequitur, esse rationi consonum, ut sub legis obligatione ponantur. Cæterum, quando novellâ. 9. *præscriptio* per Imperatorem dicitur *impium præsidium*, loquitur de temporibus, quibus currebat cum mala fide; Haunold. tr. 5. de just. n. 166.

Not. 5. non rectè dici, usucapionem, vel præscriptionem esse contra jus nature præceptivum, vel prohibitivum, nam nulla dispositio humani iuris, adversus illud prævalere potest, ut ostendimus tit. 4. de consuetud: secus est, si tantum sit permissivum; unde negandum est, communionem, & divisionem bonorum esse de jure nature præceptivo, vel prohibitivo; sic enim sacri canones, & justæ Principum leges, quæ amore boni publici, & communis approbant præscriptionem, approbant id, quod est appositum juri nature; quod rectè dici non potest.

Not. 6. quando dicitur, neminem locupletari debere cum alterius detrimento, & injuriâ, per reg. 209. ff. de reg. juris; & reg. 48. eod. in 6. verum esse, quod id nunquam liceat, si contingat cum injuria, vel injustè; sed negari, quod, qui virtute præscriptionis, legitime completa, acquirat dominium sive directum sive utile, aut quodcunque jus, quod prius erat alterius, *injustè* locupletetur cum alterius injuria; nam quod uni privato propter publicum, & commune bonum adimat dominium suppositis iis, quæ requiruntur ad legitimam præscriptionem, ritè completis, & in altero quantumvis privato constituatur, seu dispositione juris attribuat, fieri ex justissimis causis, & consequenter justè, ac sine illius injuria, utroque jure certum est.

Not. 7. quamvis verum sit, tempus non esse *modum* inducendæ, vel tollendæ obligationis, ut dicitur L. *obligationum*. 44. §. 1. de obligat. & action. negandum tamen, præscriptionem vim suam habere *ex solo cursu temporis*; aliud est, quod præscriptio, supposito *tanti temporis* cursu cum possessione bonæ fidei, & justo titulo continuatæ, vim adimendi dominium uni, & attribuendi alteri, habeat ex, vel à decursu temporis, *tanquam principio* constituente illi hanc vim; aliud quod

Ffff

autho-

2281.

2282.

2283.

authoritate juris publici supposito tanti temporis cursu cum reliquis, *tanquam conditione*; primum omnino negandum est? & secundum concedendum; sed de hoc non procedit citata lex 44. sed de primo.

¶ I.

Quinam possint præscribere, & contra quos;

2284.

Regula est, quòd omnes, qui sunt capaces acquirere dominium, vel jus alicujus rei, possint præscribere, seu usucapere; prout colligitur ex L. 4. §. 1. ff. de usurpat. & usucap. & ratio est; quia *usucapio est adjectio* (seu acquisitio) *dominii per continuationem possessionis tempore lege definito* ut dicitur L. 3. ff. eodem: ergo potest præscribere, seu usucapere, qui potest dominium acquirere. Ex hoc sequitur quòd juxta dictam legem 4. usucapere possit; *Paterfamilias*; item *filiusfamilias*, in iis tamen solum iste, quorum dominium habere potest, ut sunt bona profectitia, castrensia, & quasi castrensia. Questio autem est, an præscribere, seu usucapere possit pupillus? 2. infans? 3. furiosus? 4. amens? 5. servus? 6. Clericus? 7. rem possidens precario?

2285.

Ad 1. Resp. posse non tantum cum, sed etiam sine Tutoris autoritate; prima pars est ex L. *sequitur*. cit. §. 2. ibi: *pupillus, si Tutore auctore caperit possidere, usucapit*; ratio secundæ partis est; quia etiam sine illo, si doli capax sit, & pubertati proximus, potest rem corporaliter apprehendere, habendi ut suam, saltem in commodum, & utilitatem propriam, ut notat gloss. in cit. §. 2. V. *Pupillus*, de quo statim. Ad 2. Resp. non posse, nisi Authore Tutore; nam sine hoc possidere non potest; at sine possessione præscriptio non procedit; ergo. Ma. est ex L. *Quamvis*. 32. §. *Infans*. 2. ff. de acquirend. possess. ibi *Infans possidere rectè potest, si tutore auctore cepit*: nam iudicium infantis suppletur auctoritate Tutoris? utilitatis enim causa hoc receptum est: nam alioquin nullus sensus sit infantis accipiendi possessionem. Pupillus tamè etiam sine Tutoris auctoritate possessionem nancisci potest. Item infans peculiari nomine per servum possidere potest. Ad 3. Resp. quòd sic, si dum esset sanæ mentis, possidere cepit; constat ex cit. L. 4. §. 3. ibi: *Furiosus, quod ante furorem possidere cepit, usucapit*. Sed hæc persona ita

demum usucapere potest, si ex ea causa possideat, ex qua usucapio sequitur, Tamen si enim à tempore possessionis legitime cceptæ, usquè ad finem temporis lege definiti duret in furia, vel amentia, per hoc tamen possessionem non amittit; ex quo patet etiam ad 4. Ad 5. Resp. cum servus non sit capax sibi acquirere, nec suo nomine possidere, illum etiam nec posse præscribere, seu usucapere; nam possessione præscriptio non procedit, ut constabit ex seqq. Ad 6. Resp. ex 16. q. 4. c. *Clerici*. 11. ubi dicitur: *Clerici quilibet, quantacumq; diuturnitate Temporis, de Ecclesia remuneratione aliqua possederint, in jus proprium præscriptione temporis non revocentur; dummodo pateat, Ecclesie rem fuisse: ne videantur etiam Episcopi tempore administrationis prolixæ, aut precarias, cum ordinati sint, facere non debuisse, aut diu retentas in jus suæ proprietatis posse transcribere*. Sed hoc procedit solum de bonis beneficiorum, & Ecclesiarum, quæ possident. Ad 7. Resp. quòd non; nam, qui rem non suo; sed alieno solum nomine possidet, non potest usucapere, seu præscribere, ut notat gloss. in dict. c. 11. V. *in jus proprium*; ut constabit ex seq.

2286.

Ad alteram Tituli partem &c. generaliter contra illas personas præscribi non posse, quæ non possunt stare in iudicio, agendo, jura sua tuendo &c. nam *præscriptio non currit, non valenti agere de jure*, L. 1. §. *ne autem*. C. de annali exceptione. Hæc regula proficiscitur à ratione naturali, propter quam non est conveniens, ut is pœnam, vel jacturam patiat, qui nullam culpam vel negligentiam commisit; Baldus in Authent. *Nisi triennale*, C. de bonis matern. junctâ gloss. V. *apparuerint*. Unde Sichardus in Cod. l. 3. Tit. 28. de inoffic. testam. in L. 14. & 16. n. 10. fol. 178. rectè docet, quòd *præscriptio non currat ei, qui non est negligens*: at quando quis agere non valet *de jure*, non est negligens; quis enita inculcare eos poterit, si hoc non fecerint, quod, etsi maluerint, *minimè adimplere lege obviante valebant*, ut ait Imperator in cit. L. 1. §. 2. *Ne autem*. Ex hoc infert Baldus in cit. Authent. *Nisi*, quòd, si statutum dicit, ut eis currat præscriptio, quæ sua debita non exegerint intra decem annos, ei non currat præscriptio, qui agere impeditus est; quia

quia illa regula est naturalis; nec naturalis æquitas patitur, ut ibi sit pœna, ubi non est negligentia; sic Bald. cit. apud Barbof. l. 14. axiomat. c. 64. n. 4. Sic contra Mulierem non currit præscriptio, si soluto matrimonio agat pro dote, durante matrimonio à Viro alienata; quia constante matrimonio per leges agere non potuit pro dote, nisi in unico casu, quo scivisset Virum vergere ad inopiam; Sichardus cit. in Cod. de jure dotium tit. 12. l. 5. §. is autem à n. 1. fol. 615. Sic contra annalem actionem injuriarum non præscribitur, esto annus à die illatæ injuriæ elapsus sit, si injuriatus primùm habuit notitiam injuriæ ab uno, vel altero mense; quia priùs agere non valuit; Sichardus cit. quia est de substantia injuriæ, revocatam esse ad animum, seu innotuisse.

2287. Ex hoc collig. quando quis per leges impeditur ab agendo certo tempore, eo tempore præscriptionem non currere, ut patet ex cit. L. 1. sic Ludovic. Gomez ad §. Rursus Instit. de actionib. num. 14. apud Barbof. n. 3. Collig. 2. quòd illa regula (non valenti, seu impedito agere) procedat in impedimento juris; sic Atetinus in L. pacta novissima 10. L. 2. C. de pactis, apud Barbof. cit. n. 3. Jafon in §. 3. Item si quis in fraudem, instit. de action. n. 87. Pirhing. de præscript. num. 132. ubi impedimentum juris explicat per impedimentum intrinsecum. Collig. 3. contra non valentem agere solùm propter impedimentum extrinsecum, seu facti; currere præscriptionem; nam lex 1. cit. clarè loquitur de impedimento per legem; hoc tamen Corolarium sic aliqui generaliter admittunt, ut procedat, sive impedimentum facti sit justum, & sine culpa; sive injustum, ex §. Rursus instit. de actionib. sic tamen, ut justè impeditus restituatur in integrum, per L. 1. ff. Ex quibus causis Majores; sic Abbas in c. Ex transmissa, de præscript. n. 13. Felinus ibid. num. 8. Cœterùm Barbofa in cit. c. Ex transmissa, n. 6. judicat, impedimentum facti generale, & notorium, quoad effectum impediendi cursum præscriptionis, æquivalere impedimento juris.

§. II.

Quæ res possint esse materia præscriptionis?

2288. Supponendum, non omnes res præscribi, aut usucapi posse; quasdam, quæ ex natura rei non recipiunt condiciones ad legitimam præscriptionem requisitas; alias ex speciali dispositione juris; ejusmodi res impræscriptibiles dicuntur vitiosa, nimirum laborantes vitio, seu inhabilitate passivâ, vel naturali, vel legali, ut præscribantur, seu usucapiantur; quo posito: regula communis est, omnes res corporales tam mobiles, quàm immobiles, carentes vitio, ut dictum est, præscribi, seu usucapi posse; dixi corporales; nam incorporales, sicut solùm quasi possideri, sic etiam quasi præscribi, & usucapi possunt, hoc jurè pariter introducto publicæ utilitatis causâ; colligitur ex L. usucapionem 9. ff. de usurpat. ibi: usucapionem recipiunt maximè res corporales; & L. fin. C. de præscript. longi temp. ibi: eodem observando, eise res non soli sint, sed incorporales, quæ in jure consistunt, veluti ususfructus, & cetera servitutes.

2289. Quæstio igitur est, an præscribi possint res Sacra, religiosa, publica? Sacra, nimirum ad cultum Dei consecratæ, & Sacris usibus applicatæ, cujusmodi sunt Temppla, Sacella, Cæmeteria, vestes Sacra, cinerum conditoria; religiosa, & publica, ut plateæ, forum, pontes, publicæ viæ, &c. & generaliter quæ non sunt in hominum commercio, seu bonis privatorum. Si enim nemo potest earum Dominus esse, quomodo poterit præscribere; cùm præscriptio sit adjectio Domini? quo posito: Resp. quòd non, quia laborant vitio naturali; cùm in nullius dominio esse possint; & habetur etiam L. 9. ff. de usucap. ibi: usucapionem recipiunt, maximè res corporales, exceptis rebus Sacris, Sanctis, publicis populi Romani, & civitatum, item liberis hominibus; & §. Sed aliquando. 1. instit. de usucapionib. ibi: sed aliquando etiam si maximè quis bona fide rem possederit; non tamen illi usucapio ullo tempore procedit: veluti si quis liberum hominem, vel rem Sacram, vel religiosam,

nam, vel servum fugitivum possideat.

2290.

Cum autem in his juribus numeretur etiam *liber homo*, tanquam, qui nullo unquam tempore præscribi possit, ut fiat *servus*, etiamsi possessor bonâ fide illum emerit, putans esse servum; dubitatur, an libertas ex natura rei præstet ei hoc vitium, seu passivam inhabilitatem? an solum jure positivo? videtur enim affirmandum hoc postremum, primò, quia in plurimis juris textibus habetur, *liberum hominem bonâ fide possideri*; quæ possessio suos etiam juris effectus habet, v. g. quòd illius venditio valeat; cur non ergo posset lex permittere, contra talis hominis libertatem præscribi, cum defacto ratam habeat venditionem hominis liberi, quando se permittit vendi, ut de pretio participet? Deinde, servus præscribere potest libertatem contra Dominum, si per 20. annos bonâ fide gesserit se pro libero, etiam sine titulo libertatis; cit. *L. ult. C. de long. temp. &c.* & ibi gloss. V. *bonâ fide*; & V. per 20. idquè favore libertatis statutum est. Alii tamen dicunt, quòd inter præsentis etiam 10. annis præscribi possit libertas, ne deterior sit conditio libertatis, quàm aliarum rerum; ut refert gloss. *fin. ibid.* & quia saltem in aliis legibus conceditur brevius tempus ad præscribendum præsentibus, quàm absentibus. Pro negativa verò faciunt prædictæ leges, quæ prorsus eodem modo rebus, quæ præscribi non possunt, annumerant *liberum hominem*, sicut alias res Sacras, religiosas, publicas; sed hæc præscribi non possunt ex vitio naturali; ergo & liber homo. Ratio autem videtur ex eo, quia, cum præscriptio vim suam habeat jure solum positivo, nimirum autoritate Legislatorum, quibus inest potestas, & Dominium altum cum jure disponendi circa bona privatorum in & propter bonum publicum; illa solum privatorum bona, spectatâ rei naturâ, suberunt præscriptioni, quorum Dominium altum est penes Legislatorem; at hujusmodi Dominium in *liberum hominem*, non habet, ut colligitur ex cit. LL. ergo. Ad rationes in contrarium Resp. ex eo, quòd homo liber in sui venditionem consentiat, & fiat servus, non rectè argui ad calum præsentem; quia homo est suæ libertatis Dominus. Ad alteram Resp. cum omnes ho-

mines nascantur naturâ liberi, rectè concedi servo, favore libertatis, ut præscriptione possit se liberare à servitute; cum per hoc redeat ad nativam libertatem, non autem, ut libertatem perdat, nisi fortè alio titulo, qualiter contingit, cum capti bello justo, evadunt servi, poenâ mortis (quam victores inferre captis possent) commutatâ in quid mitius, nimirum servitutem; facilius indulgeri potest, ut quis reducat se ad commune bonum naturæ; quàm illi eripatur; unde præscribendo libertatem, non operatur præscriptio *acquisitionem*, sed *liberationem*; secus foret, præscribendo servitutem contra liberum hominem. Ex dict. sequitur, res publicas (quæ scilicet ad usum publicum, & commodum omnibus commune deputatæ sunt (ut sunt viæ publicæ, plateæ, fora, &c.) nec in totum, nec in partem præscribi posse; nam hæc à privatis possideri non possunt, *L. 1. §. fin. ff. de acquirend. poss. ibi: forum autem, & Basilicam, hisquè familia, non possident, sed promiscue habitantur*; loquitur autem de Municipibus.

§. III.

An decimæ præscribi possint à Laicis?

2291.
UT nimirum ipsis jure persolvi debeat? sententia communis est negativa, ex c. *Causam 7. h. t.* ubi, cum inter Reginensem Archid. & quendam Nobilem Laicum, causa decimarum, verteretur in judicio; Pontifex Episcopo Parmensi commisit, ut partes ad suam præsentiam convocet, & rationibus auditis diligenter, & cognitis, contradictione, & appellatione remotâ causam ipsam debito fine decidat, *non obstante præscriptione temporis*, vel concessione Ecclesiasticæ, sæcularisve personæ, si idem Nobilis eam opponere voluerit; rationem ibidem reddit Pontifex; *quia, cum Laici decimas detinere non possint, eas nullâ valent præscribere ratione*: ex quo textu communiter deducitur hæc conclusio: *Laici, jus percipiendi decimas, præscriptione acquirere non valent*; id, quod probant etiam textus in c. 1. 16. q. 7. c. *pervenit. 1. q. 3. c. ad hæc, c. quam*

quàmvis, c. prohibemus, de decimis, c. fin. de rerum permut. c. fin. 10. q. 3. & habetur etiam c. Ad hæc 15. de Decimis, ubi dicitur, quod Laico decimæ concedi non possunt per successionem; & si taliter acceptas dimittere non velit, per excommunicationem cogendus sit.

2292. Difficultas non est, si sermo sit de decimis Ecclesiasticis; nam jus percipiendi ejusmodi decimas, est spirituale; nimirum dependens à Sacramentorum administratione, cujus Laici capaces non sunt; aliqui tamen volunt, decimam in c. causam 7. h. t. quod Laici non possent jus decimarum præscribere, quod eas detinere, seu possidere non valeant, non agere solum de decimis spirituali, sed etiam temporali titulo percipiendis; quia textus de his præcipue agere videtur, ut tradit Barb. in dict. c. Causam n. 3. quia credibile non est, nobilem virum, de quo hic, cum esset Laicus, prætereire voluisse jus spirituale percipiendi decimas; cujus ex ipsa lege divina incapax esse noscitur, nec Pontificiam legem casum decidere adeo indubitabilem, contra reg. text. in L. Labeo, junct. gloss. 1. ff. de Carboniano edito.

2293. Ex his deducit communem resolutionem, quod textus dicti c. causam. procedat in omnibus decimis, quocunque titulo, etiam temporali, à Laico percipiendis, ut multis argumentis ex professo comprobant Beronius, conf. 21. à num. 18. Covar. & alii, quos refert Guttier. pract. l. 1. q. 16. & omnes alii cum Suarez. de Relig. l. 1. de decimis, c. 27. à n. 1. quia Concilium Lateranense, juxta communem sententiam, simpliciter, & directè prohibet, ne decimæ Laicis quocunque titulo concedantur à Prælati inferioribus in feudum, vel alio titulo temporali: ubi autem lex simpliciter aliquid alienare, vel acquirere prohibet, prohibita etiam præscriptio censetur, juxta vulgarem allegationem textus in L. si fundus ff. de fundo dotali. L. alienationis 28. ff. de verb. signif.

2294. Not. autem ea, quæ diximus de decimis non præscribendis à Laico, debere intelligi de decimis Ecclesiarum, ut illæ à Laicis præscribi non possint etiam titulo temporali; 2. quod, ubi Laicus convenitur super ejusmodi decimis, non possit se tueri opponendo præscriptionem (quia nec

temporali titulo eas jure possidere valet, ut constat ex c. causam, & c. ad hæc, de quo supr. ibi: per successionem tenendam; fecus autem opponendo Privilegium à Pontifice summo datum; ac id legitime probari possessione temporis immemorialis; nam Privilegium est titulus justificandi possessionem decimarum Ecclesiæ; non autem præscriptio, quia possessio earum (secluso Privilegio) vitatur ex inhabilitate subjecti, ut dictum est.

Ex hoc colligitur, quod Laicus, in causa decimarum Ecclesiæ (quarum jus sibi competere præterdit) succumbere debeat, si immemorabile tempus in vim præscriptionis allegaverit, & tamen tuendus, si in sua possessione Privilegium Romani Pontificis alleget, & in probationem ostendat possessionem temporis immemorialis; ita Covar. l. 1. variar. c. 17. n. 5. §. sed si dubitetur; Suarez de Relig. l. 1. de decimis c. 27. n. 4. & alii; ubi tamen Rebuffus de decimis q. 13. n. 69. & alii existimant, ultra tempus immemorabile requiri etiam famam concessi Privilegii, quod tamen opus non esse, censet Suarez cit.

Quæstio ulterior est 1. an, si Laicus legitimam concessionem (v. g. Privilegio Papæ) obtinuit decimas Ecclesiæ (in feudum v. g.) alius Laicus eas contra illum præscribere possit? 2. an Laicus jure decimarum spoliatus, ante omnia restituendus sit? 3. quo sensu procedat dictum in c. 7. h. t. quod Laici decimas detinere non possint? 4. an Laici præscribere possint immunitatem à decimis solvendis? Ad 1. Resp. quod sic, si eas Laicus ab Ecclesia obtinuit, legitimam concessionem titulo v. g. feudi, vel alio taltem perpetuo; nam per ejusmodi legitimam concessionem evadunt quasi Laicales, & patrimonium Laici; in Laicalibus & profanis autem locus est præscriptioni; ergo. Ma. constat, quia mutata personæ possidentis conditione, mutatur etiam ipsorum bonorum conditio; habetur in c. Si Laicus. 1. de jure Patronat. in 6. §. Verum, ubi dicitur, quod, licet Patronus Laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat: Ecclesia tamen (vel Monasterium, cui facta est à Laico juris Patronatus collatio) tempus habeat semestrem. Et omnino, quantum ad præsentationem pertinet, non ut Patronus

Laicus, sed ut Patronus debeat Ecclesiasticus reputari; & L. per Curatorem 90. ff. de acquirenda hereditate, §. 1. ibi: idem (Paulus) respondit, se iussu Avi nepos, Patris, qui de castrensi peculio testamentum fecit, hereditatem adisset, adquisisse ei ea, de quibus Pater testari potest: quia castrensis esse mutatione persona deserint; & ita tenet Felinus in c. causam 7. h. t. num. 4. & alii.

2297. Ad 2. Resp. quando spoliati assistit jus commune, & resistit spoliato, isti non concedi restitutionem; colligitur ex c. Ad decimas 2. de restit. spoliat. in 6. ubi Canonici S. Nicolai, per Clericos Ecclesiæ Parochialis spoliati possessione decimarum ex prædiis intra Parochiam existentibus, non sunt restituti, propterea, quod contra dictos Canonicos erat juris præsumptio, quod decimas in aliena Parochia injustè acquisiverint, & pro Ecclesia Parochiali ad eam de jure communi pertineant; quo habetur, quando restitutio quaeritur contra Ecclesiam Parochialem, non fieri restitutionem, ubi spoliato jus commune resistit, & spoliati assistit; secus si non assistat spoliati, esto resistat spoliato; nam, ut eo casu negetur restitutio, utrumquè requiritur ex dict. c. ad decimas; consequenter locus est rigori juris, in c. in literis, de restit. spoliat. sic Covar. l. 1. variat. c. 17. & alii.

2298. Ad 3. Resp. hoc sensu: quod Laico in iudicio non profit pro sui defensione ad retinendas decimas, super quibus lis erat, tamen si alleget præscriptionem temporis; cum ad præscriptionem legitimam requiratur non tantum tempus, jure definitum, expletum esse; sed etiam tanti temporis detentio seu possessio; Laici autem decimas detinere, seu possidere, non possunt; quibus non tantum habetur, præscriptionem non procedere sine possessione; ut pluribus dicemus in seqq. Sed etiam à Laico decimas (quarum nempe jus est penes Ecclesiam) non posse possideri.

2299. Ad 4. Resp. posse, modò id fiat cum titulo, & continuata possessione non solvendi per tempus jure definitum, ut præscriptioni, quoad secundum effectum suum (qui est inducere liberationem à debito, ut diximus n. 2272.) locus sit. Nam, esto non possit Laicus præscribere decimas, præscriptione acquirente illi, seu inducen-

te in illum, jus decimandi; non tamen sequitur non posse præscribere decimas præscriptione liberante illum ab onere, seu obligatione solvendi decimas; nam ad hoc non requiritur possessio juris decimandi, propter quod illud Laicus præscribere non potest, acquirendo; ut constat ex dict. c. causam 7. h. t. an autem jus patronatus præscribi possit à Laico, diximus l. 3. tit. 38. de jure patron.

Ex hoc deducitur, etiam census annuos, debitos ex contractu oneroso, legato, vel simili titulo, præscribi posse, præscriptione liberante à debito solvendi, si tempus ad hoc jure definitum completum sit cum cæteris ad hoc requisitis, ut præscriptio inducat hunc effectum suum secundarium, de quibus dicemus à num. 2330. nam, possidere immunitatem à solutione census annui, non est extra Laicorum habilitatem; & hoc procedit de liberatione à solvendis censibus pro tempore antecedenti debitis, postquam elapsi sunt 30. anni à die, quo venit tempus exigendi quovis anno. Nam, ut dicitur L. cum notissimi 7. §. fin. C. de præscript. 30. annor. in his etiam promissionibus, vel legatis, vel aliis obligationibus, que dationem per singulos annos, vel menses, aut aliquod singulare tempus continent, tempora memoratarum præscriptionum non ab exordio talis obligationis, sed ab initio cujusquè anni, vel mensis, vel alterius singularis temporis computari manifestum est. Dixi, à solvendis censibus pro tempore antecedenti debitis; quæstio est, an etiam à futuris? Resp. id probabilius affirmari ex c. de quarta 4. h. t. ibi: de quarta decima, & oblationis defunctorum Clericus ab impetitione Episcopi quadragesimali præscriptione temporis se posse tueri videtur; nisi fortè interim pastoralis Sedes cœruisset Pastore, qui jura Ecclesiæ suæ exigere debuisset; nam Romana Ecclesia triennalem præscriptionem contra Ecclesiam non admittit; nam ex hoc textu habetur, etiam contra solutiones futuras ex debito cæteròquin præstandas posse quem liberari præscriptione.

§. IV.

An res furtiva sint idonea materia præscriptionis?

2301. **S**upponend. jure civili olim constitutum fuisse, ut, qui bonâ fide ab eo, qui Dominus non erat, cum crederet eum Dominum esse, rem emerit, vel ex donatione, aliavè quavis justa causa acceperit, is eam rem, si mobilis erat, *anno ubique uno*: si immobilis, *biennio* tantum in Italico solo usucaperet, ne rerum dominia in incerto essent: postea tamen, ne domini maturius suis rebus defraudarentur, constitutum esse, ut res quidem mobiles *per triennium*; immobiles verò *per longi temporis possessionem* (id est, inter præsentis decennio, inter absentes viginti annis) usucapiantur, & his modis non solum in Italia, sed etiam *in omni terra*, quæ Romano Imperio gubernatur, dominia rerum, justa causâ possessionis præcedente, acquirantur; sic habetur. §. *Jure civili insit.* de Usucapionib.

2302. Suppon. 2. ab hac generalitate *cit. loc.* fieri quasdam exceptiones, ut in quibusdam rebus nullo modo, aut tempore procedat usucapio, etiam cum possessione bonæ fidei, prout est *in libero homine, re Sacra, vel religiosa, aut servo fugitivo*, de quo ibid. §. *sed aliquando*. 1. in aliis autem solum tempore ordinario; & inter has numerari *res furtivas, vel vi possessas*, de quibus *loc. cit. §. Furtiva* 2. sic loquitur: *furtiva quoque res, & quæ vi possessæ sunt, nec si prædicto longo tempore bona fide possessa fuerint, usucapi possunt: nam furtivarum rerum, lex duodecim tabularum, & lex Atilia inhibent usucapionem: vi possessarum, lex Julia & Plantia; ubi §. 3. subjungitur: quod autem dictum est, furtivarum, & vi possessarum rerum usucapionem per leges prohibitam esse, non eo pertinet, ut ne ipse fur, quivè per vim possidet, usucapere possit* (nam his alia ratione usucapio non competit, quia scilicet *malâ fide possident sed ne ullus alius, quamvis ab eis bona fide emerit, vel ex alia causa acceperit, usucapiendi jus habeat*. Unde in rebus mobilibus non facile procedit, ut bonæ fidei possessoribus

usucapio competat. Nam qui sciens, alienam rem vendiderit, vel ex alia causa tradiderit, furtum ejus committit.

His subnectitur limitatio in §. 4. ubi dicitur, quòd *aliquando id se aliter habeat; nam si hæres, rem defuncto commodatam, aut locatam, vel apud eum depositam, existimans hereditariam esse, bona fide accipienti vendiderit, aut donaverit, aut dotis nomine dederit, quin is, qui acceperit, usucapere possit, dubium non est: quippe cum ea res in furti vitium non ceciderit: quin utique hæres, qui bona fide tanquam suam alienaverit, furtum non committat; item, ut habetur §. 5. si is, ad quem ancillæ ususfructus pertinet, partum suum esse credens vendiderit, aut donaverit, furtum non committit: furtum enim sine affectu furandi non committitur; tertio, §. 6. aliis quoque modis accidere posse, ut quis sine vitio furti, rem alienam ad aliquem transferat, & efficiat, ut à possessore usucapiatur; & §. 8. aliquando etiam *furtivam, vel vi possessam rem* usucapi posse; veluti, si in Domini potestatem reversa fuerit; tunc enim vitio rei purgato, procedit ejus usucapio. Demum subjungitur annotatio §. 10. ibi: *novissimè sciendum est, rem talem esse debere, ut in se habeat vitium, ut à bonæ fidei Emptore usucapi possit, vel qui ex alia justa causa possidet.**

2304. Suppon. 3. vitium, quo res furtiva red- ditur impræscriptibilis, etiam à possessore bonæ fidei, cum hoc solum sit ex dispositione juris civilis; ejusdem juris dispositione purgari possessione 30. vel 40. annorum, prout habetur ex *L. sicut 3. C. de præscript. 30. vel 40. annor.* ibi: *sicut in rem speciales, ita de Universitate, ac personales actiones ultra 30. annorum spatium minimè protendantur*: sed si qua res, vel jus aliquod postuletur, vel persona qualicumque actione, vel persecutione pulsatur, *nihilominus erit agenti triginta annorum præscriptio metuenda*. Eodem etiam jure, in ejus persona valente, qui pignus, vel hypothecam non à tuo debitore, sed ab alio per longum tempus possidente, nititur vindicare. *Quæ ergo ante non motæ sunt actiones, 30. annorum jugi silentio, ex quo jure competere ceperunt, vivendi ulterius non habeant facultatem: nec sufficias precibus oblati speciale quoddam* (licet per an-

annotationem) promeruisse responsum, vel etiam in iudiciis allegasse: nisi allegato Sacro rescripto: aut in iudicio postulatione deposita, fuerit subsecuta per executorem conventio: non sexus fragilitate, non absentia, non militia contra hanc legem defendenda, sed pupillari aetate duntaxat (quamvis sub Tutoris defensione consistat) huic eximenda Sanctioni. Nam cum ad eos annos pervenerint, qui ad sollicitudinem pertinent Curatoris, necessarii eis similiter, ut aliis, annorum 30. intervalla servanda sunt. Hæ autem actiones, annis triginta continuis, extinguantur, quæ perpetuæ videbantur; non illæ, quæ antiquis temporibus limitabantur. Post hanc verò temporis definitionem nulli movendi ulterius facultatem patere censemus, etiam si se legis ignorantiam excusare tentaverit; ubi nota, ad verbum vivendi, observari per gloss. ibid. lit. S. actiones dici vivere; iisque suam vitam esse, dum scilicet extinguantur.

2305.

Item L. omnes 4. ibi: omnes nocendi quibuslibet modis artes omnibus amputantes, cunctas quidem temporales exceptiones, quæ ex vetere jure, vel ex principalibus decretis descendunt, tanquam si per hanc legem specialiter, ac nominatim fuissent enumeratæ, cum suo robore durare, & suum cunctis, quibus competunt, vel in posterum competere valuerint, pro suo videlicet tenore præsidium in perpetuum deferre decernimus. Quicquid autem præteritarum præscriptionum vel verbis, vel sensibus minus continetur, implentes, per hanc in perpetuum valituram legem sancimus, ut si quis contractus, vel si qua sit actio, quæ cum non esset expressim supradictis temporalibus præscriptionibus concepta, quorundam tamen vel fortuita, vel excogitata interpretatione sape dictarum exceptionum laqueos evadere posse videatur: huic saluberrima nostra Sanctioni succumbat, & 40. annorum curriculis procul dubio sopiatur, nullumquæ jus privatum vel publicum in quacunque causa, vel quacunque persona, quod prædictorum 40. annorum extinctum est jugi silentio, moveatur: sed quicumquæ super quolibet jure, quod per memoratum tempus inconcussum, & sine ulla re ipsa illata judiciaria contentione possedit, superquæ sua conditione, qua per idem tempus abs-

quæ ulla judiciali sententia simili munitione potitus est, sit liber, & presentis saluberrimæ legis plenissima munitione securus.

Ex his deducitur, res furtivas, & vi possessas, non esse simpliciter impræscriptibiles; sed tantum tempore ordinario, nimirum, dum purgentur à vitio, quod fit possessione bonæ fidei 30. vel 40. annorum; dixi, non præscribi tempore ordinario, nimirum 3. 10. vel 20. annorum, ut constat ex §. furtivæ, ibi: prædicto longo tempore possessæ; quia tunc adhuc adhæret illis vitium furti, vel violentiæ; secus, possessione bonæ fidei continuata per 30. vel 40. annos, propter rationem contrariam; tunc enim omnis actio extinguitur, L. Sicut 3. & L. omnes 4. C. de prescript. 30. vel 40. annorum.

Deducitur 2. rem furtivam; aut vi possessam, cum rediit ad Dominum, ab alio bonæ fidei possessore præscribi, deinde posse tempore ordinario; quia per eum reditum purgantur à vitio, ut constat ex §. aliquando, de quo n. 2303. notand. autem, rebus furtivis hic annumerari non tantum illas, quæ furto ablatae sunt; sed etiam quasvis alias res alienas, dummodo illæ fuerint mobiles, easquæ venditor sciens prudens distraxerit, contra Domini voluntatem: talis enim furtum committere censetur, ac proinde mala fides venditoris, vel ex alia causa alienantis, ac tradentis huiusmodi rem furtivam efficit, ut nequæ à tradente, nequæ ab eo, qui bona fide accepit, ac possidet, usucapi possit, §. quod autem in fine instituit. de usucap. cujus ratio est ex gloss. in cit. §. quod autem, v. competat, dicente, quod vitium rei comitetur rem, ad quemcunque ea pervenerit, sive quicumquæ rem occuparit, L. 1. & L. Sciens 7. C. de usucap. proempt. L. 2. C. de usuc. pro donat.

Deducitur 3. inter eum, qui sciens alienam rem vendit; ac illum, qui ignoravit alienam esse, discrimen poni, quod in primo casu (cum committatur vitium furti; non in secundo) res emptæ bona fide præscribi non possit ab emptore in primo; secus in secundo; ratio sumitur ex tit. præfenti; & statim sequenti. Nam, qui rem alienam bonâ fide emit ab hærede illam vendente, qui credebat, eam hæreditariam esse, illam usucapere potest, ut dici-

2306.

2307.

2308.

tur

tur §. 4. *instit. de Usucapionib.* Ex hoc ulterius habetur ad usucapionem in rebus mobilibus requiri bonam fidem dantis, & accipientis, ut habetur *L. 1. & 2. C. de usuc. pro donat.* in immobilibus autem sufficere bonam fidem possessoris; nam in his, quæ sunt soli, furtum non committitur.

§. V.

An præscribi possint res dotales? res alienari prohibita testamento? res pupillares? &c.

1309. **P**rima quæstio est de fundo dotali, an præscribi possit præscriptione longi temporis? quæstio fieri potest, an, si cæpit præscriptio ejus prius, quam evaserit dotalis; an primum postquam factus est dotalis? quoad primum affirmandum; quoad secundum negandum est ex *L. si fundum. 16. ff. de fundo dotali*, ibi: *si fundum, quem Titius possidebat, bona fide, longi temporis possessione poterat sibi querere, mulier ut suum marito dedit in dotem: cumquæ petere neglexerit vir, cum id facere possit, rem periculi sui fecit;* nam licet lex Julia, quæ vetat fundum dotalem alienari, pertinet etiam ad hujusmodi acquisitionem: non tamen interpellat eam possessionem, quæ per longum tempus sit, si, antequam constitueretur dotalis fundus, jam cæperat; plenè si paucissimi dies ad perficiendam longi temporis possessionem superfuerunt: nihil erit, quod imputabitur marito; ubi glossa lit. P. si fundus, inquit, quem alius præscribere incepit, à muliere datur in dotem, præscriptio non interruptitur: sed, & præscriptio viri periculo perficitur, nisi paucissimi dies interfuerint ad perficiendam præscriptionem, quo tempore fundus in dotem datus fuit.

1310. Altera quæstio est, an aliæ res dotales mobiles triennio præscribi possint? Resp. de his agi *L. in rebus dotalibus. 30. C. de jure dotium*, ibi: *omnis autem temporalis exceptio, sive per usucapionem inducta, sive per decem, sive per 20. annorum curricula, sive per 30. vel 40. annorum metas, sive ex alio quocunque tempore majore vel minore sit inducta: ea mulie-*
Tom. II.

ribus ex eo tempore opponatur, ex quo possint actiones movere. 1. *opulentis quidem maritis constitutis, post dissolutum matrimonium: minus autem idoneis, ex quo hoc infortunium eis illatum esse claruerit:* quo habetur, mulieri, vindicandi res dotales, non obstare exceptionem, sive sit major, sive minor decennali. Sed hoc accipiendum est de præscriptione temporis, quo mulier non potuit uti actione hypothecaria, contra bona mariti; nam, ubi agere potuit, contra illam etiam præscriptio currit temporis ordinarii.

Tertia quæstio est, an res, quas alienari Testator prohibuit, sint idonea materia præscriptionis? Resp. quòd sic, si præscriptio sit extraordinaria, nimirum 30. vel 40. annorum; non autem temporis ordinarii, per *L. fin. §. 3. C. Communia, de Legatis*, ibi: *sin autem sub conditione, vel sub incerta die fuerit relictum legatum, vel fideicommissum Universitatis, vel speciale, vel substitutione, vel restitutione: melius quidem faciet, si & in his casibus caveat ab omni venditione, vel hypotheca, ne se gravioribus oneribus evictionis nomine supponat: Sin autem avaritiæ cupidine propter spem conditionis minimè implendæ, ad venditionem, vel hypothecam profuerit: sciat, quòd conditione impletà ab initio causa in irritum devocetur: & sic intelligenda est: quasi nec Scripta, nec penitus fuerit celebrata: ut nec usucapio, nec longi temporis præscriptio contra legatarium vel fideicommissarium procedat. Quod similiter obtinere censemus in hujusmodi legatis sive purè, sive sub die certo, sive sub conditione, sive sub incerta die relicta sint. Sed in his omnibus casibus Legatario quidem, vel fideicommissario omnis licentia pateat, rem vindicare, & sibi assignare, nullo obstaculo ei à detentoribus opponendo.*

Quarta quæstio est de rebus pupillaribus? Ad hoc Resp. ex *L. 3. C. de præscript. 30. annorum*, ubi dicitur, *pupillari etate duntaxat* (quamvis sub Tutoris defensione consistat) *huic eximenda Sanctioni.* Nam cum ad eos annos pervenerint, qui ad sollicitudinem pertinent Curatoris, necessitatio eis, similiter, ut aliis, annorum triginta intervalla servanda sunt: quo habetur, res pupillares non modò immobiles, sed nec mobiles, etiam lon-

Gggg

giffi

giffimo tempore præscribi, sic, ut tempus ætatis pupillaris computetur in tempus possessionis de jure requisitum; de filiis autem familias sic loquitur *L. 1. C. de annal. except.* Sancimus filiis familias in omnibus his casibus, quibus habent res minimè Patribus acquisitas (quoad proprietatem) nullam temporalem exceptionem opponi, nisi ex quo exceptionem movere potuerint, id est, postquam manu paterna, vel ejus, in cujus erant potestate constituti, fuerint liberati. *Quis enim incusare eos poterit, si hoc non fecerint, quod essi maluerint, minimè adimplere lege obvian- te valebant.* Ex quo colligitur, contra illos tempus non currere, nisi soluta Patria potestate. Contra Minores autem non currit præscriptio propriè dicta tempore ordinario, ex *L. fin. C.* ex quibus causis restituit. in integrum necess. non est, ibi: *melius est, intacta eorum jura servare, quam post vulneratam causam remedium querere.*

¶ VI.

An præscribi possint, quæ competunt Principi, vel Superiori, quoad subjectionem illi debitam?

2313.

INter ea, quæ debentur Principi, aliqua sunt, quæ illi debentur in recognitionem supremæ potestatis, & signum subjectionis; alia, quæ alio titulo, v. g. in subsidium, ob publicam necessitatem. Ea porro, quæ primo modo debita sunt, nullo tempore à subditis præscribi posse, constat ex *L. Comperit. 6. C. de præscript. 30. vel 40. annorum*, ibi: *Comperit nostra Serenitas, quosdam Sacratissimam nostræ pietatis constitutionem, qua de annorum 40. loquitur præscriptione, ad præjudicium etiam publicarum functionum solutionis trahere conari, & si quid per tanti, vel amplioris temporis lapsum, minimè, vel minùs, quam oportuerat, tributorum nomine solutum est, non posse requiri, seu profligari contendere; cum hujusmodi conamen manifestissimè sensui, propositoquè nostræ legis obviare noscatur, ideòque jubemus, eos qui rem aliquam per continuum annorum quadraginta curriculum, sine quadam legitima interpellatione possederint, de possessione quidem rei, seu dominio nequaquam removeri, functiones autem, seu civilem canonem, vel aliam quampiam publicam collationem eis impostam dependere compelli, nec huic par-*

ti cujuscunque temporis præscriptionem oppositam admitti. De his, quæ secundo modo debita dicuntur, affirmat *Pirhing. h. t. n. 20.* cum Abbate in *c. ad audientiam. 13. h. t. n. 18.* de quo dicemus infra. Quando autem dicimus, quòd in his, quæ debentur Supremo Principi sive Ecclesiastico, sive Laico, in recognitionem supremæ potestatis, nunquam præscribi possit, accipiendum est de casu, quo sub eodem Principe manet. Si enim ab ejus jurisdictione immunis fiat, legitimo transitu ad alium, non illi, sed alteri tenebitur; nec contra istum quoad prædicta unquam præscribet.

Cæterum præscriptione fieri potest, quòd quis *ex subdito* fiat *non subditus*, vel ex toto, vel ex parte, modò jurisdictionis, quam quis habet in subditos, non sit jure divino annexa officio, vel dignitati, quam quis habet. Ratio primi est, qui potest quis tempore, jure definito, bonà fide possidens libertatem, se eximere à jurisdictione alterius, cui ante subiectus erat, v. g. in solvendis gabellis, iudicio, Censurâ, &c. hac ratione multi Principes Imperii exemerunt se ab eo, ut notat *Cardin. de Lugo, de jure, & just. tom. 1. D. 7. sect. 6. n. 85.* ratio secundi est; quia, quòd jure divino competit, dispositione juris humani auferri non potest; hinc nemo Fidelium per præscriptionem eximere se potest à jurisdictione Papæ, quæ illi, tanquam Vicario Christi, jure divino inest, in his, quæ pertinent ad salutem animarum, Dei cultum, & eorum, quæ in hunc finem ordinantur; at vis præscriptionis est solum ex dispositione juris humani.

Dices: ergo nec poterit ullus, per præscriptionem, eximere se, etiam à jurisdictione Episcopi; nam & hæc ex valdè probabili sententia illi inest jure divino. Resp. distinguendum, an objectio intendat, quòd nullus diæcesanus pro sensu composito retentæ diæcesis possit se eximere ab his, in quibus Ordinarius talis loci fundatam habet jurisdictionem super subjectione, & obedientia sibi debita? vel solum pro sensu diviso, nimirum, non retentâ diæcesi: si hoc secundum? opus non est præscriptione; cum mutata diæcesi eo ipso desinat esse subditus ejus, qui præest tali Diæcesi: si autem primum? verum est, quòd præscriptione acquiri non possit immunitas, seu exemptio ab Ordinario sic, *ut nulli subsit*, quoad Ecclesiasticam jurisdictionem; non autem,

ut non subsit Episcopo hujus Diœcesis; cum præscriptione possit acquirere immunitatem à jurisdictione omnium inferiorum, summo Pontifice.

2316. Ex hoc fit. 1. posse subditum præscriptione se eximere à subjectione standi in judicio coram Judicè cateròquin immediatò, v. g. ne vocetur ad forum Consulis, vel Magistratus civici; sed Præsidis Provinciæ; vel altioris. 2. posse Ecclesiam, intra fines diœcesis existentem præscriptione acquirere, ne pro causis Ecclesiasticis in judicio conveniatur, nisi coram Metropolitanò. Confirmari hoc potest ex c. *cum olim*, 18. h. t. ubi, cum Abbas S. Salvatoris de Ficheto sufficienter ostendisset Monasterium de Ficheto super plebe Falamazanâ, & adjacentibus Capellis, in quas jus Episcopale Episcopus Lucanus prætendebat, in institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus Plebani, & Clericorum Baptismo, Pœnitentiâ in levioribus culpis, Sepulturâ, decimarum perceptione, divinis officiis celebrandis, excommunicando, atque interdicens, & etiam absolvendo, legitimâ esse præscriptione munitum: Pontifex super his Episcopo perpetuum silentium indixit; super aliis autem omnibus, quæ ad jus Episcopale spectant, juxta tenorem sententiæ ab arbitris quondam latæ, eundem Abbatem, quoad plebem, & Capellas prædictas condemnavit.

2317. Hinc deducitur ulterius, Abbatem posse præscribere sibi aliqua, vel omnia jura Episcopalia alicujus Capellæ, vel Ecclesiæ; non tamen obedientiæ, licet quidam Abbas illa amiserit per arbitrum, quem ignorabat; adeoque jus instituendi, destituendi Clericos, baptizandi in Capella sibi subiecta, ferendi Censuras, &c. quæ scilicet non supponunt potestatem ordinis Episcopalis; quod confirmatur ex c. *Auditis* 15. h. t. Cum enim Episcopus Vigoriensis assereret, Ecclesiam in Valle Hevescam ad se lege Diœcesana pertinere, Abbate illius loci sibi eandem asserente jure privilegii, & præscriptionis: mandavit Pontifex, si ex Privilegiis constet, dictam Vallem libertate donatam à Cœlestino Papa, uti prætenditur, Episcopo silentium imponi; si autem Abbas in probatione donatæ libertatis defecerit, jussit audiri probationes super tempore, quo in-

Tom. II.

fra 40. annos Episcopalis Sedes vacavit, & si tempore vacationis subducto, quadragenaria præscriptio non sit completa, jus Episcopale Episcopo adjudicari in illis, quæ Abbas per 40. annos absque interruptione se præscripsisse non probaverit.

Not. autem universaliter, tantum solum præscriptione acquisitum esse, quantum probatum fuerit legitimè possessum cum cæteris conditionibus ad præscriptionem ritè complendam; cum nulla præscriptio procedat sine possessione ex dicendis infra. Ex hoc fit, quòd quis possit præscribere jus *excommunicandi, sine jure absolvendi; jus Baptizandi in sua Ecclesia, sine jure ex officio exercendi Curam animarum, &c.* sic Abbas in c. *cum olim*. 18. h. t. num. 7. Suarez tom. 2. D. 2. sect. 2. à nu. 13. & alii; & quamvis jus cognoscendi causas matrimoniales de jure *communi* solis Episcopis, ipsorumque dignitati reservetur, ut constat ex *Trid. sess. 24. de reform. c. 20. Vers. adhuc*: nihilominus tamen Prælato inferiori præscriptione legitimè completâ acquiri potest; cum non pertineat ad potestatem ordinis, sed solum jurisdictionis Episcopalis.

Not. 2. in casu, quo Prælatus inferior litigat cum Episcopo, volens, & probans Ecclesiæ suæ jus Episcopale (v. g. instituendi, & destituendi plebanum) legitimè præscriptione acquisitum esse, tale jus dupliciter posse intelligi acquisitum; *cumulativè* nimirum, seu æqua potestate sic; ut non tantum illud jus competat Episcopo, sed etiam inferiori Prælato; vel *privativè* ad Episcopum, ita scilicet, ut in ordine ad illum actum jus Episcopo, vel cateròquin habenti talem potestatem, præscriptione jus omne sit ademptum; quod contingit, quando quis *solus* actus illos exercuit bonâ fide; & legitimo titulo, possessione continuatâ per tempus jure definitum, Episcopo nunquam admissò.

§. VII.

An præscribi possit contra jus visitandi, procurationum, aut fines Diocesium, vel Parochiarum?

2320. **P**rima quæstio est, an Diocesani possint præscribere contra Episcopum, ne visitentur, aut procurationem solvere teneantur? Non est dubium, Episcopis competere jus visitandi Ecclesias, & personas sibi subiectas per ordinem ad ea, in quibus pastoralis ejus curæ committæ sunt. *Visitator* enim in jure dicitur is, cujus munus est inquirere, tam in personas, & personarum vitam, quam in locorum administrationem, & curam. Ex officio potest visitare, quicumque habet jurisdictionem ordinariam in alios: Deinde hujusmodi Ordinarius, *si sit legitime impeditus*, potest visitandi munus aliis commendare; ita Azor. tom. 3. l. 13. c. 30. quo posito ad quæstionem propositam facit c. *Cum ex officii*. 16. h. t. Cum enim quidam Prælati Senonensi Episcopo in visitatione *procuraciones* negarent, hoc solum allegantes, quod meminerint, se procuraciones ejusmodi Prædecessoribus Archiepiscopi solvisse; Pontifex rescripsit, contra procuraciones, quæ ratione visitationis debentur, non magis posse præscribi, quam contra ipsam visitationem, ideoque jussit, sententiam, ab Archiepiscopo, contra contemptores usque ad condignam satisfactionem observari; quia secundum Apostolum 1. Cor. 9. *qui spiritualia seminant, non est magnum, si metat corporalia; cum nemo cogatur suis stipendiis militare.*

2321. Ex hoc deducitur. 1. præscriptionem, quæ tollit omnino visitationem, jure communi injunctam, merito prohiberi; sic Hostiens. in Summa de Offic. Archidiacon. à n. 5. & *alii*; ratio est, quia cum præscriptio vim totam suam habeat à jure positivo, ibi dicendum est ei locum esse, pro quo ei dictum jus vim constituit; ibi negandum, pro quo ei negavit: at pro casu, ne Diocesani *ab ullo* visitentur, jus canonicum (cujus *in hac materia* est vim tribuere præscriptioni) nullam vim præscri-

ptioni tribuit, sed potius negavit, ut constat ex dict. c. *Cum ex officii*, & hoc merito, quia præscriptio impediens morum correctionem, & Ecclesiarum reformationem jure reprobatur, arg. c. *cum inter*, & c. *ex parte*, de consuetud. cum aliis, quippe quæ cedit in damnum publicum, & ex eo proveniunt multò majora mala in Repub. quam sit bonum, vitandi lites, & servitatem dominorum, pro quibus bono publico introducta fuit præscriptio, L. 1. ff. de usucap. sed præscriptio omnino tollens visitationem injunctam jure communi, impedit morum correctionem, & reformationem Ecclesiarum, & ita obviat bono publico, quod per visitationem prærenditur, juxta addita ad c. *accedentes*, h. t.

Deducitur 2. quævis non sit locus 2322. præscriptioni, quæ omnino tollit visitationem; admitti tamen illam, quæ ipsam visitationem *transfert*, vel *alii accumulatur*; sic Hostiens. cit. Nam illa præscriptio admittenda est, quæ nullo jure prohibetur; nec etiam impedit morum correctionem, vel Ecclesiarum reformationem, nec etiam alias occurrit bono publico; hoc autem habet talis præscriptio *translativa*, vel *cumulativa* juris visitandi; cum adhuc maneat visitatio facienda vel per eum, in quem translata est; vel per antiquum, esto etiam per alium fieri possit; ergo; & colligitur ex dict. c. *cum ex officii*, ubi, postquam Pontifex rejecit allegationem Abbatis recusantis visitationem Archiepiscopi Senonensis, propterea, quod non meminerit, unquam procuracionem à suo Monasterio solutam, consequenter factam visitationem, subjunxitque, nec procuraciones titulo visitationis debitas, nec ipsam visitationem ex aliquo modo præscribi posse, subjungit: *etsi aliàs contra eum* (nempe dictum Archiepiscopum) *præscribere possit*; quo aperte significat, admitti præscriptionem, per quam transfertur, vel accumulatur visitatio; quia talis præscriptio, absolutè loquendo, non est contra visitationem, quam non tollit; sed contra Prælatum, cui præjudicat, juxta quem sensum verba illa text. *aliquo modo*, non sunt intelligenda de modo, per quem præscribitur transferendo, vel accumulando; sed de modo, per quem præscribitur contra visitationem, scilicet tollendo, & extinguen-

gnendo illam; nam quoad hoc nullus modus præscriptionis admittitur.

2323.

Si dicas: jura Episcopalia possunt præscribi, *c. auditis c. cum olim. h. t.* de quibus juribus Episcopalibus, est visitatio, *c. conquerente, de officio Ordin.* Resp. 1. cum distinctione juxta *n. 2321.* jura Episcopalia præscribi possunt per ordinem ad illos effectus inducendos, per ordinem ad quos præscriptioni vis inductiva eorum concessa est, *C. secus. N. Ma. ex n. cit.* at, ne Diocesani *ullo modo* visitentur, præscriptioni nulla vis jure canonico concessa est; secus, ut transferat, vel accumulet, ut constat *à n. prior:* ergo. Resp. 2. quòd, quamvis jura Episcopalia præscribi non prohibeantur, quia per illorum præscriptionem non ita præjudicatur bono publico, sed magis Episcopo, contra quem præscribitur, nihilominus tamen visitatio jure communi competens præscribi prohibetur ob gravissimum Reipublicæ detrimentum, quod illà sublatà sequeretur.

2324.

Deducitur 3. contra procuraciones, ratione visitationis jure communi debitas, manente visitandi onere, non valere præscriptionem; sic Felinus, in *c. Cum ex officio n. 15.* & alii communiter: nam nulla præscriptio tollens visitationem jure communi inductum (ne scilicet Diocesani *ab ullo* visitentur) habet vim inducendi talem exceptionem *ex nu. 2321.* & constat ex textu in *n. 2320.* at præscriptio tollens procuraciones ratione visitationis jure communi debitas, manente tamen onere visitandi, tolleret ejusmodi visitationem, saltem juris præsumptione, & in effectu, ut satis innuit in ipso textu Pontifex, dum dicit contra procuracionem ratione visitationis debitam præscribi non posse, *quemadmodum nec contra visitationem ipsam;* id, quoad magis liquet, si advertas, procuracionem esse *annexam* visitationi, ac subinde de illa, & de ista circa præscriptionem idem esse judicium, *arg. c. super eo, de paroch.*

2325.

Difficultas est, an, si Prælati, Episcopo inferior, præscribere possit omnia jura Episcopalia quoad jurisdictionem in certa parte diocesis ita, ut in illa obtineat ipse jurisdictionem quasi Episcopalem, eo ipso sic omnino excludere possit Episcopum, ut non tantum non retineat in illa parte exercitium jurisdictionis; sed nec quidem generalem in habitu? Resp. quòd non; nam sic, si talis

Prælati in jurisdictione foret negligens, non posset Episcopus supplere negligentiam; cujus tamen oppositum constat *ex lib. 1. tit. 10. de supplend. neglig. Pralat.* Deinde in tali casu adhuc posset appellari à tali Prælato ad Episcopum, &c. sic Abbas in *c. Auditus 15. h. t. n. 7.*

2326.

Altera quæstio est, an præscribi possint fines Diocesum, vel Parochiarum, quando constat legitima auctoritate præfixos illis esse suos terminos? Resp. super hac quæstione haberi constitutionem Urbani III. relatam in *c. Super eo. 4. de Parochiis,* ibi: Super eo verò, quod apud vos intelleximus dubitatum, an, *quod de finibus, & his, que finibus coherent non præscribendis,* statutum per Canones esse dignoscitur, sit *in parochiarum limitibus,* sicut in Provincialibus admittendum? Respondemus, *quod bene videtur in utroque servandum, si fines legitimè probatione, vel aliàs indubitata fide constitit Ecclesiastica ordinatione statutos.* Ex hoc textu communiter deducunt DD. sicut limites *Provinciarum* secundum jura præscribi non possunt; ita limites *Episcopatum, & Parochiarum* cum adhærentibus non posse præscribi; sic etiam Baldus *de Præscript. c. 6. n. 7.* Menoch. *consil. 147. n. 44.* ubi hoc intelligit, ut etiam exprimit textus, si limites sint clarè, & manifesti distincti; secus, si sint dubii.

2327.

Ratio autem potissima videtur, ne in casu proposito (ubi scilicet limites sunt manifestè distincti) admittitur illorum præscriptione, cum publico incommodo nascatur confusio tam inter Prælatos, quam subditos, ut colligitur ex *c. Quicumque, & c. Licet 16. q. 4.* præsertim attendendo fines Provincialium, Diocesum, & Parochiarum, in utilitatem publicam, non privata, sed publica auctoritate constitutos, & distinctos fuisse, *c. 1. dist. 80. c. 1. n. 13. q. 1.* intendit text. in præsentibus, ibi: Ecclesiastica ordinatione institutos; *Concil. Trid. sess. 14. de reform. c. 9. & sess. 24. de reform. c. 13. in fine;* unde fines hujusmodi, *quatenus fines sunt juris publici auctoritate, & utilitate constituti;* (ut in simili probat *L. id, quod. 7. §. limites 1. ff. de periculo, & commodo*) immutabiles esse debent, & merito præscribi prohibentur, ne aliàs privata cujusquæ præscribentis auctoritate, sublati antiquis, passim novi limites constituentur, & tam in jurisdictione, quam in reliquis

ad publicam utilitatem pertinentibus frequens detur occasio incertitudinis, & confusio.

2328. Not. autem, non idem procedere de finibus *prædiorum*; tum quia de his nulla mentio fit in textu; tum quia non sunt publici, sed privati juris; non publicâ, sed privatâ uniuscujusquæ auctoritate, & voluntate instituuntur, & mutantur; *L. 1. C. de finib. regund.* & confusio, quæ timeri potest, non ita principaliter *publicum*, sed magis *privatam* continet detrimentum.

2329. Ex hoc deducitur, quod, licet non admittatur præscriptio limitum, quibus terminantur Provinciæ, Diceceses, vel Parochiæ, *in ratione limitum*, ut præmissum est; admittatur tamen *intra fines*, seu limites Provinciæ, Dicecesis, ad effectum, ut præscribens intra illos obtineat jurisdictionem, vel jura Episcopalia, seu Parochialia, ut diximus à *n. 2314. 2.* quamvis admittatur hæc præscriptio (soli v. g. intra limites) non tamen propterea permitti, ut fines præscribi possint ad effectum, ut desinant esse, qui antea erant, vel restringantur, ut alio extendantur, & sint, ubi non erant; quia ratio prædicta, & hujus textus prohibitio non ostenditur, ubi manentibus finibus, sicut antea, intra illos præscribitur; nec obstat *c. cum sint 18. vers. & attendendum*, de decimis; satisfit enim, ut per gloss. ult. communiter receptam ex Zabar. ibi: *secus in finium mutatione.*

ARTICULUS II.

De conditionibus ad legitimam præscriptionem requisitis.

2330. AD præscriptionem legitimam, jure scilicet approbatam, & efficacem ad inducendum effectum, dispositione juris illi concessum, communiter assignantur quatuor conditiones, bona fides, justus titulus, res non vitiosa, & possessio tempore præscripto continuata, quæ aliqui exprimunt his versibus: *non usucapies, quatuor nisi talia subsint: æqua fides; justus titulus; res non vitiosa: tempore præscripto possessio continuata*; alii Antiquiores requirebant etiam *rei traditionem*; sed hæc ad usucapionem legitimè inductam non requiritur, & etiam sine traditione rei Dominium infertur extra casum præscriptionis, ut per

se patet in rebus derelictis, & similibus; sed nec requiritur, ubi aliàs rei dominium non transit sine traditione, ut in donatione, mutuo, &c. qui in illis casibus traditio requiritur, nec acquirens careat possessione bonæ fidei; at in materia præscriptionis hæc adesse potest etiam sine traditione, ut constabit ex seqq.

§. I.

De bona fide requisita ad præscriptionem.

SUPPONEND per *bonam fidem* hic non aliud intelligi, quam *conscientiam bonam circa possessionem rei alienæ, tanquam suæ*; quæ proinde supponit ignorantiam alicujus circumstantiæ, aut conditionis, quâ cognitâ sciret, rem talem non ad se, Sed ad alium pertinere, proindeque jam peccaret volendo possidere *ut suam*, & tunc esset *malæ fidei* possessor. *Fides* autem (seu iudicium, quo quis existimat, rem, quam possidet, non esse alienam, sed suam) potest esse bona seu *justa* dupliciter; *justa Theologicè*, & *justa juridicè*; utrumquæ jam exposuimus superius à *n. 1033.* quoniam autem plerumquæ contingit, existimationem, ex qua quis putat, vel iudicat, rem, quam possidet, tanquam suam, se justè retinere tanquam suam, esse justam, quia possidet ex titulo, seu causa, quam existimat justam esse; ideo exponendum erit, quis *titulus*, vel *causa* (ex qua quis rem habet) sit *titulus verus*, vel solum *putativus*; putativus porro justus erit, si proveniat ex errore justo.

Hinc not. 1. quod *error* triplex sit, justus, injustus, & justissimus. *Injustus* error est error in jure, quo quis putat, aliquem actum sub tali circumstantia facere, non esse legibus prohibitum, ut magis patebit ex seqq. *Justus* autem error est, cum quis errat in facto, non quidem proprio (nam error in facto proprio, sine alterius inductione commissus, est error injustus) sed vel proprio ex persuasione Adversarii; vel alieno ex persuasione Authoris dicentis, se id fecisse, quo casu hic error dicitur *justissimus*; sicut etiam, si contingat hic error, si quis alteri succedat dicenti, *rem fuisse suam*, vel ex publica fama, vel opinione vulgi, vel assertione viri probi.

Not. 2.